

Περὶ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Πήλικα ἀπας σχεδὸν ὁ τύπος τῆς πρωτεύοντος ἐνηγρολόγη, καὶ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν. "Τισας δὲ περὶ οὐδενὸς ἄλλου βιβλίου ἐγράφησαν τόσα ἀντίθετοι κοίσεις ὅσαι περὶ τούτου. Ἡτο δὲ τοῦτο φυσικόν· διότι ὁ χρακτηρισμός, ὃν ἔδωσεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τινὰ τῶν προσώπων μεθ' ὧν συνειργάσθη, καὶ τὰ ὅποια φέρει ἐπὶ τῆς ιστορικῆς συγνηστ., ἐκρίθη οὐχὶ ὁ ἀληθῆς ὑπὸ τῶν διαφερομένων ἐπιζώντων ἀπογόνων αὐτῶν. Ὁπωςδήποτε ὅμως καὶ αἱ ἀντίθετοι αὗται κοίσεις ἀποδίνουσιν ὡφελίμως εἰς τὸν ιστορικὸν τοῦ μέλλοντος.

Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα φέρουσιν ἔντελῶς προσωπικὸν χρακτηρα. «Δὲν εἶναι», γράφει ὁ Πήλικας «ἡ παροῦσα ἔκθεσις τῶν πράξεων τῆς Ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως διηγήσις, ἀλλ' ἐν μόνον μέρος τῆς ὅλης εἰκόνος, ὃσον μὲ ἀποδλέπει καὶ ὃσον γνωρίζω». Αναφέρονται δὲ εἰς χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 28 Αὐγούστου 1853 μέχρι τῆς 16 Μαΐου 1854.

Ο Πήλικας κατελθὼν εἰς τὴν Ἐλλάδα τῷ 1835 μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν νομικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐν τῇ φιλελευθέρᾳ Ἐλευθερίᾳ διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ ποινικοῦ δικαίου τῷ 1837 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, μὴ ἐπιδιώξας ἔνεκκ τῶν κλίσεων αὐτοῦ τὸ πολιτικὸν στάδιον. Δὲν ἡρέσκετο εἰς τὴν πολιτικὴν, ὡς ἥρητὸς ἀναφέρει, ἀλλ' εἰς τὴν κατ' ἵδιαν μελέτην καὶ τὴν διδασκαλίαν. Τούτου δ' ἔνεκκ δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ τρία κόμματα ἦταν διήρουν τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῶν γρίνων ἐκείνων. Ὑπὸ τοιούτων δὲ ἴδειν ἐμφορούμενος, ἔκων ἄκουων ὑπείκων εἰς τὴν ἐπίμονον θέλησιν τοῦ βασιλέως "Οὐανοῖς, μὴ εὑρίσκοντος, ὡς ἔλεγε, κατάλληλον πρόσωπον διὰ τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης, ἡναγκάσθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ, ἔχων συναδέλφους ἄνδρας μετα τῶν ὄποιων οὐδαμῶς συνεδιάζετο, πρεσβεύων ἄκλιτος θεωρίας περὶ συστημάτων διεικήσεως καὶ κυβερνήσεως, δρήκας μέν, ἀλλ' ἀνεφαρμόστους τότε. Πρητῷς δὲ ὄμολογος εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὅτι «ἡ Ἐλληνικὴ κοινωνία, ἔχη βέβαια διὰ κακίαν ἔμφυτον εἰς αὐτὴν καὶ ἐπομένως ἀδιόρθωτον, δὲν περιέχει τὰ στοιχεῖα πρὸς σχηματισμὸν μιᾶς καλῆς Κυβερνήσεως». Ο Πήλικας δὲν ἦτο πρωταριμένος νὰ δράσῃ ὡς πολιτικὸς ἀνήρ, ἦτο ἄνθρωπος τῆς θεωρίας, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμαλία εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡμέραν τινά, καὶ τὸ ἀναγράφει ὁ ίδιος, ὅτι δὲν εἶχε πρακτικὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῶμεν τὴν ἀλήθειαν μεγάλου συγγραφέως ὅτι τὸ ὑφές τοῦ λόγου δεικνύει τὸν ἄνθρωπον, ὁ Πήλικας ἐκ τῶν ἀπομνημονεύματων του καταφαίνεται ὅτι ἦτο ἀσθενοῦς χρακτηρος, ἐφοδεῖτο εἰς πᾶσαν του πρᾶξιν τὴν εὐθύνην καὶ τὴν κατάκρισιν. Ή μὴ ἀποδοχὴ τῶν γνωμῶν του ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβούλῳ ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ἡθικὴν διατάραξιν καὶ ἀσπνίας, περὶ ὧν συγγά κάρμνει λόγον. Δὲν εἶχε τὸ θάρρος οὔτε ἐμπρὸς νὰ βαδίσῃ οὔτε ὀπίσω. Δὲν εἶχε τὸ σθένος τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς τοῦ γνωρίζοντος νὰ προτείνῃ τὸ σχῆμα.

Τούτου ἔνεκκ τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὃν δὲν διηγάμεθα ἔντελον νὰ πραχθέσωμεν περικοπάς, διότι ἀποτελεῖσθαι ἐν σύνσλον συνεγέρτης, περιερίζονται εἰς ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ τελεσθέντων, οὐδόλως ἐξεργάμενα τῆς ὑπουργικῆς οὐτως εἰπεῖν τυπικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν σχέσεων του μετὰ τοῦ "Οὐανοῖς καὶ τῆς Αμαλίας. Διαχλαμβάνουσι δὲ κυρίως περὶ δύο μεγάλων πολιτικῶν γεγονότων, ἐν ἀλλοις μικροτέροις, περὶ τῶν βευλευτικῶν ἐκλογῶν τῆς περιόδου ἐκείνης καὶ τῆς γνωστῆς ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τῆς Καλαμπάκας. Περὶ ταῦτης δὲ ἐλλάχιστα μανθάνομεν· οὐδὲ ἐγνώριζεν τῶς ὁ Π. καὶ οἱ λοιποὶ συγπουργοί του περὶ τῶν σπιελεύν τῆς πολιτικῆς συγνηστ. ἐργατῶν τοῦ κινή-

ματος τούτου, τὸ ὅποιον οἱ ἡμίσεις τῶν ὑπουργῶν ὑπεστήριζον ἔχοντες καὶ τὸν Βασιλέα "Οὐανα ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ ἄλλοι δὲ κατέκρινον ὡς ἐπικήμιον εἰς τὴν γράφων ἀλλὰ δὲν εἶχον τὸ θάρρος γνὰ παρατηρῶσιν.

Οὐκ ἦτον μὲ δέλας τὰς ἐλλείψεις τῆς σπουδαίας ιστορικῆς ἀξίας τῶν ἀπομνημονεύματων, ἀποτελοῦσι ταῦτα ζωηροτάτην εἰκόνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τεχνηγέντως γεγραμμένην καὶ ἐναργῆ ὑπὸ τεχνικούς καλλίμου ἐντίμου ἀνδρός. Αἱ παραστάσεις τῶν γεγονότων καὶ οἱ χρακτηρες τῶν προσώπων ὡς ἐν δράματι ἀπεικονίζονται, πολλῶν οὐχὶ εὐφήμως. Εξεικονίζονται δὲ πιστῶς τὰ πολιτικὰ ἥθη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ κατάστασις κυβερνήσεως ἀνεψειδεῖ τὸν πολιτικής ἐνότητος, ἐκάστου τῶν ὑπουργῶν ἀντοδοσύλως οὕτως εἰπεῖν ἐνεργοῦντος, ἐξ οἵ προσκυπτον περίεργα κωμικὰ ἐπεισόδια, ἡ ἀναρμάτικη τῶν πρεσβευτῶν εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς Ἐλλάδος πράγματα, εἰς βασιλὸν ὅστε ὑπέρσχαλον αὐτοῖς καὶ τὰ σχέδια τῶν διακινώσεων τῆς Ἐλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς αὐτούς. Δραματικῶς δὲ ὑποτυποὶ ἐ Πήλικας τοὺς χρακτηρας τῶν προσώπων ιδίως τῶν συνουπουργῶν του, τὰς ιδιοτελεῖς αὐτῶν σκέψεις ἀπέναντι πολυτίμων τῆς πατρίδος συμφερόντων.

Η ἀνάγνωσις ἡ προσεκτικὴ τῶν ἀπομνημονεύματων τούτων ἀνα πάσαν αὐτῶν σελίδα φέρει ἀνεπαισθήτως, ἀλλὰ φυσικῶς εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου τὴν σύγκρισιν τῶν πολιτικῶν ἥθων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ τόπου πρὸς τὴν σημερινήν, καὶ προκαλεῖ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ κατάστασις ἐκείνη, ητίς ἐπηκολούθησε καὶ μετὰ τὸ 1854, δὲν ἦτο δύνατὸν ἡ νὰ φέρῃ μοιραίως τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862, ητίς ὄμολογουμένως ὑπήρξε των σωτήριος ὠήδσασα τὸ 1862, ητίς εἰληφθεῖ πρόσδοσιν. Ἄν δὲ ἐκτοτε ἐπηκολούθησαν δεινὰ ἄλλα, ἢ ἐπῆλθον κακοσδαιμονίαι καὶ ἡμέραι πονηροί, τὸ 1862, ἐνόμιας ἐν τῶν ἐλευθεριῶν ἃς ἀπέκτησε, καὶ διὰ τοῦ ἀσκούμενου ἐλέγχου ἐν τῇ Βουλῇ καὶ διὰ τῆς καταπληκτικῆς ἀναπτύξεως τοῦ τύπου ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν θεραπείαν.

A. M.

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ

Ψὲς βράδυ πρὸς τὸ ηλιόγερμα δὲ φονικὸ καρτέοι "Ανθρωπο ἔαπλωσε νεκρὸν ἐνός ἀνθρώπου κέρι. Διάβανα ἐκεῖθε κ' ἔφειξα τὴν νύχτα στὸ κρεβάτι Παραδέρφνα ως τὴν χαραγὴν χωρὶς νὰ κλείσω μάτι, Κι ὃ νοῦς μου γύρους ἔθεινε, πουλάκι ἔαφνισμένο. Απὸ τὸ μαῦρο τὸ φονιαὶ στὸ μαῦρο σκοτωμένο.

Κ' ἐβλεπα στῆς ἀγρούπνιας μου τὴν πύρινην ἀγωνία Τὸ ψυχούμαχημα τοῦ ἐνός καὶ τ' ἄλλου τὴν μανία, Καισάριπωνάμουν καὶ τῶν διὸ παραγένοι ζευγάρι, Σὰ νὰ κρατοῦσα καὶ ἀπ' τάρονι καὶ ἀπὸ τὸ μακελλάρον, Δὲν ἐκλαία μόνο τάμιορα τοῦ σκοτωμένου χρόνια. "Ἐνοιωθα καὶ γιὰ τὸ φονιαὶ μιὰν ἄλλη ψυχοπόνια.

"Ἐτοῦτος ὁ παλιόκοδμος βρέχεται ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τρέφεται μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸ δάκρυ. Μαζὶ δημίους καὶ θύματα, κορυδαλλούς καὶ φίδια, Μιὰν ἀλυσιδὰ μῆτρας κρατεῖ στὴν φυλακὴ τὴν ἴδια, Καὶ μιὰν ἀκοῦμε δύναμη, μιὰν προσταγὴ μεγάλην, Ποῦ κράζει νὰ κτυποῦν αὐτοῖς, κράζει νὰ πεφτοῦν ἄλλοι.

Ο ἄνθρωπος, καλὸς κακός, ὅπου τὸν βγάλῃ ὁ δρόμος. Τὸ κρῦμα κι ἀν φοτώνεται, δὲ φταίει ἐκεῖνος ὅμως. Ἐκεῖνος φταίει ποὺ ξαφνικὰ μᾶς ἔρριξε, ἐδῶ κάτου, Ὅπως κι ἀν θέλης πές το ἐσύ τὸ φοβερὸν ὄνομά του, Ιεχωβᾶ, Δία, Βισνοῦ, Βάαλ, Ἀλλάχ, Μεσσία. "Ἄς εἶνε ὅ, τ' εἶνε: "Υἱόν, Νοῦς, Ηὖν, Μοῖρα, Θεός, Λιτία!"

Σὲ κάποιο ἀστέρι ἀν βρίσκεται μιὰ θεία Δικαιοσύνη Κι ἀν βλέπῃ,—οἷι τὰ πλάσματα, τὸν Πλάστην αὐτὴν θὰ κοινῇ.

Κι ἀν κάπου, σὲ ἀβασίλευτο φῶς ἄφθαστης ἡμέρας, Μᾶς καρτερῷ ὁ πανάγαθος τοῦ Εὐαγγελίου Πατέρας,

"Ολους, δημίους ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ θύματ' ἄπ' τὴν ἄλλην, Θὰ σφίξῃ σὰν ἀθόνα παιδιὰ στὴν ἄνασχην ἀγκάλην, Σὰ νὰ ζητάῃ συγχώρησιν ἀπὸ τὰ θύματά του, Γιατὶ τὰ πῆρε ἀστόχαστα καὶ ταῦθιξε ἐδῶ κάτου!"

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΥΙΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ κ. Γάζου ὡνειροπόλει διὰ τὸν οἰόν της Μενέζενον προΐκα πολλῶν χλιάδων λιρῶν κόρην ωραίαν, εὐπειθῆ πρὸς τὴν μέλλουσαν πενθεράν της καὶ ὀλίγον βλάκα, διὰ νὰ εἶνε ὑποχείριος.

"Οταν τὸν ἔβλεπε νὰ χαριεντίζεται μὲ νέαν γείτονα, ἐλάμψανε στάσιν πολὺ σοβαρὰν καὶ ἔλεγεν ἀξιοπρεπῶς:

— Μενέζενε, παιδί μου, δὲν πιστεύω βέβαια μὲ τὰ σωστά σου ν' ἀποφάσισες ν' ἀγαπήσῃς αὐτὸν τὸ κορίτσι. Ἐσύ εἶσαι τὸ ἀκριβό μου τὸ παιδί καὶ ζεύρεις τὰς ἀργάς μου. "Ἐνας νέος, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασκεδάζῃ μὲ ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ν' ἀγαπήσῃς ἑκείνην τὴν ὄποιαν θὰ πάρῃ.

"Επειτα δὲν πιστεύω νὰ εἶσαι τόσῳ βλάκας, γιὰ νὰ πάρῃς κορίτσια χωρίς παράδεις. "Αλλοι ποῦ οὔτε τὴς γάρες σου ἔχουν, οὔτε τὴν θέση τὴν δική σου, παίρουν χλιάδεις.

Ο Μενέζενος τὰ ἥκουε αὐτὰ καὶ ἐφούσκονε σὰν ιδιάνος ἀπὸ περηφάνια καὶ ἐξηκολούθει τὸ κατακτητικὸν ἔργον του διασκεδάζων μὲ ὅλα τὰ κορίτσια τῆς γειτονίας.

"Οταν δὲ ἐπήγανε νὰ κοιμηθῇ, ὑπερήφανος ἐκ τῶν θριάμβων του, ὡνειροπόλει τὴν ωραίαν κληρονόμου, τὴν ὄποιαν ἡ φιλόστοργος μήτηρ του ὑπέστη.

* *

Ἡ κ. Γάζου εἶχε διαφορετικὰς ιδέας διὰ τὴν θυγατέρα της Τασούλαν, ἡ ὄποια ἡτο ἡ ωραίοτέρα καὶ μικροτέρα κόρη τῆς συνοικίας (κατὰ τὴν γνώμην τῆς μητρός της).

— Ποιὸς τρελλός θὰ διῇ τὴν Τασούλα καὶ θὰ γυρέψῃ κρήματα! Ἐλεγε καὶ ἐμετροῦσε τὰς γάριτας τῆς Τασούλας; ἡτο βεβαιοτάτη, ὅτι κανεὶς δὲν θὰ διέπραττε τὸ ἔγκλημα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Τασούλαν γρήματα.

Μίαν ἡμέραν ἦλθεν εἰς φίλος του Μενέζενου, πλουσίος κληρονόμος ἀπὸ τὴν Βλαχίαν καὶ ἡ κ. Γάζου τὸν ἐφιλοξένησε μητρικώτατα καὶ ἔβιασε τὴν Τασούλαν νὰ παιξῃ πιάνο.

Ο Βλάχος ἔρυγε ἐνθουσιασμένος ἀρρούς ζήλιψε πολὺ

ζωηρώς τὰς χειρας τῆς κ. Γάζου, ἡ ὄποια συνεκνήθη.

Ἀμέσως προσεκλήθη ὁ ἀνδράδελφος τῆς κ. Γάζου, διὰ νὰ γείνη σύσκεψις, πώς ὁ κληρονόμος νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀδέσμευτος.

Διημειόθησαν ποικίλα σχέδια, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπερασίσθη, νὰ τὸν φιλοξενήσωσι δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἀπὸ μηνὸς ἔμενον.

Η Τασούλα, ἔνα ωρόδεκανθο καχεκτικὸ κορίτσι, τὸ ὄποιον ὑπέφερε καὶ ἀπὸ αἰμοπτυσίας, ἦτο πάντοτε μελαγχολικὴ καὶ ἔφριττε καὶ ἔρριγει ἀμα ἥκουε νεκρώσιμον ψαλμὸν ἡ ἀμα ἐμύριζε λιθάνι.

Πάντοτε ὑπὸ δίαιταν, πίπτουσα ἀσθενὴς ἀμα ἔτρεγε λιγάκι περισσότερον, ἔχανε καὶ αὐτὴν τὴν ζωηρότητα τῆς ἡλικίας της καὶ διήρχετο ωραὶ ὀλοκλήρους, βλέπουσα τὴν λευκοκύανον λεκάνην τῆς Προποντίδος ἡ ἀκούσουσα τὴν ἀηδόνα νὰ ψάλῃ.

Μέσα εἰς τὸν σύρτην τοῦ γραφείου της, θὰ εὗρισκε κανεὶς τετράδια πλήρη στίχων ἐμπνευσμένων. "Εψαλλε τὸν θέσον καὶ τὴν φύσιν ἡ ποιητικὴ κόρη καὶ ἐνίστη παρεπονεῖτο, διότι εἰς αὐτὴν ὁ καλὸς θεός τόσῳ φειδωλὸς ἐφάνη.

Εἰς κανένα δὲν τοὺς ἀνεγίνωσκε διότι ἡ κ. Γάζου ἡτο αὐστηρὴ μητέρα καὶ δὲν ἥθελε ἡ κόρη της νὰ καταγίνεται εἰς τόσῳ μπόσικα πράγματα, ἐνῷ μποροῦσε πολὺ καλά, αὐτὸν τὸν χαμένο καιρό, νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ κεντώσα ἡ βάπτουσα διὰ τὴν προϊκὰ της. "Ο δὲ Μενέζενος ἀπεράνθη πολλάκις διέτι: «ὕστερα ἀφοῦ γραφτήκανε τόσῳ ωραῖα πράγματα, ἥτανε περιττό νὰ κάθουνται καὶ οἱ σημερινοὶ νὰ μουντζουρώνουν τὸ καρτί».

Μίαν ἡμέραν, ἐτόλμησε νὰ μεσιτεύσῃ πρὸς τὴν μητέρα της, διὰ μίαν φίλην της, ἡ ὄποια ποτὲ δὲν ἐταράχθη ἀπὸ κλονισμὸν τοιούτου πάθους, ἔβλεπε τὰ πικρὰ δάκρυα καὶ τὴν σαλευομένην ὑγείαν τῆς φίλης της καὶ συνεκινεῖτο. "Αλλως τε ἐγνώριζε, πόσον ὁ ἀδελφός της ἐφάνη ἔνοχος καὶ ἐπίμονος δι' αὐτὸν τὸ πτωχὸ κορίτσι καὶ ἥτο τόσῳ εὐαίσθητος, ὥστε τὴν ἔτυπτεν ἡ συνείδησις, διὰ τὰ ἀτοπήματα τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἡ κ. Γάζου ἀνεπήδησε μὲ κόμην ἀνωρθωμένην καὶ ἔρριψε φοβερὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς τολμηρῆς θυγατρός της· ὑψώσε τὴν φωνὴν (διὰ ν' ἀκούσῃ καὶ ἡ ἀνόητη ἑκείνη καὶ νὰ μὴν ἐπιζήῃ τίποτε):

— "Ἄκου ἑκεί! . . . ἔνας νέος τῆς σειρᾶς του Μενέζενου, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διασκεδάσῃ λιγάκι. Αὐτὸ ποῦ τὸ εὐδάνει οἱ καρακάζαις γραμμένο!

"Ἄς περιμαζέψουν τὰ κορίτσια τους: ἑκείνος παληκάρι: εἴναι, κάλυπτε ὅ, τι θέλεις.

— Μά, μητέρα, τῆς ωραῖσθη, νὰ ἀγήκη μόνον εἰς ἑκείνην.

— "Ανήκει ἔσανήκει ἐγώ δὲ ζέρω. Ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ πη ὅ, τι θέλει: κ' ἑκείνη σὰν φρόνιμο κορίτσι, νὰ μὴ πιστέψῃ. Νὰ γυρίσῃ νὰ διῇ τὸ Μενέζενο! . . .

Ποιά; τῆς Μαριόγκας τῆς λουτράρενας ἡ δισεγγονή. "Η γιαγιά μου τὴν θυμούντανε τὴν προγιαγιά της, μέσα στὸ λουτρό νὰ γορεύῃ καὶ νὰ μαζεύῃ παράδεις. Ποῦ καταντήσανε οἱ νέοι τῶν οίκου γενειῶν! νὰ ξεπέρησουν πειά καὶ σὲ τέτοια ὑποκείμενα. 'Α-